

Vördade Tashi Tsering-la på Kopan-klostret i Kathmandu.

Ett liv på karmans väg

Den 66-åriga munken vördade Tashi Tsering-la har haft ett liv rikt på erfarenheter men samtidigt fullt av motgångar. Ödet tog honom från Tibet till exilen i Indien och vidare till Danmark, Norge och Sverige. Hans passion för läraryrket har följt honom genom hela livet.

TEXT OCH FOTO: GUSTAV MÅNSSON

DET ÄR LÅNGT in på eftermiddagen när vi slutligen når Kopan-klostrets innergård och terrassen med den vida utsikten över Kathmandudalen. Det är senvår i Nepal och redan upp mot 30 grader på dagarna; jasminen och bougainvillean står i blom. På klosterområdet minglar små och stora munkar med västerländska studenter. Sedan flera år tillbaka anordnar Kopan populära utbildningar i buddhism och meditation på engelska.

Efter att ha letat runt ett tag får vi syn på Tashi. Det är en smal

och till synes bräcklig man iklädd de tibetanska munkarnas karakteristiska vinröda kåpa som kommer fram och hälsar vänligt på bruten men felfri engelska. Det är inte första gången vi träffas och det står klart att Tashi inte är i toppform. Medan vi finner en skuggig plats för att göra intervjun berättar han att han lider av *Lung*, en diagnos som kanske närmast kan översättas av depression eller mental stress. Vi ska få reda på att det inte är första gången detta något mystiska tillstånd har satt sin prägel på Tashis liv.

Tashi Tsering föddes i Shikatse, Tibet, år 1946 och adopterades tidigt av sin moster och hennes familj. Både hans biologiska pappa och enda syster avlider när Tashi är mycket ung. Tre år efter Tashis födsel, samma år som startskottet för Kinas invasion av Tibet, flyttar hans nya familj med turen på sin sida till Kalimpong i norra Indien för att vidareutveckla sin handel med bland annat tibetanska skor och hattar. Några av hans allra första minnen är från den färden, genom ett glesbefolkat landskap kantat av snötäckta berg.

I Indien får Tashi några få års sporadisk undervisning av kristna missionärer innan han 1962, som 16-åring, börjar fjärde klass på den nyöppnade skolan för tibetanska flyktingbarn i Shimla, inte långt från Dalai Lamas hemvist Dharamsala och Himalayas fotknölar.

EFTER ATT HA anlant i exil i Indien efter flykten från Tibet 1959 bestämde sig den unge Dalai Lama för att ge utbildning högsta prioritet. Han bad således Indiens dåvarande premiärminister Nehru om hjälp med att starta separata skolor för tibetanska barn i Indien. Syftet med detta var att kunna erbjuda de tibetanska flyktingbarnen en modern utbildning samtidigt som deras tibetanska kultur och språk skulle bevaras.

Idag har det tibetanska utbildningsministeriet i exil övergripande ansvar för 73 skolor runt om i Indien och Nepal (förskolor och privatskolor exkluderat). Fem autonoma myndigheter, delvis i samstyre med indiska staten, ansvarar för den dagliga driften. Tibetan Children's Villages (TCV) och Central Tibetan School Administration, där Shimlaskolan ingår, är de största och mest kända av dem. Undervisningen på grundskolenivå (till och med femte klass) sker på tibetanska, varefter undervisningsspråket övergår till engelska. Målet är att varje tibetanskt flyktingbarn ska erbjudas en grundskoleutbildning.

Efter ungefär ett år på Shimlaskolan får Tashi och 29 andra pojkar ett fantastiskt erbjudande. Tillsammans med ytterligare ett 70-tal tibetanska barn bosatta i Indien väljs de under åren 1961-64 ut till att få en flerårig utbildning i Danmark. Sommaren 1963 anländer Tashi till det före detta ålderdomshemmet i Nivaagaard norr om Köpenhamn. Där kommer han under mindre än ett år ta lektioner i tibetanska, engelska och vanliga skolämnen innan ödet tar honom till nästa skandinaviska land.

Initiativtagare till projektet att skicka tibetanska flyktingbarn till Danmark var Prins Peter av Grekland och Danmark, Tibetkännare och sedermera personlig vän till Hans Helighet Dalai Lama. Efter en sjuårig sejour i Kalimpong, Indien, återupptog prinsen kontakten med sin gamle soldatbroder John Fenneberg och hans svenska fru Britta. Tillsammans startade de en kommitté som skulle komma att leda arbetet med att ta emot tibetanska flyktingbarn från Indien. Kommittén fick Hans Helighets välsignelse, och den 31 december 1960 anlände de första 20 tibetanska pojkarna till Ålsgårde.* Några månader senare flyttade de in i paret Fennebergs privata bostad.

Under 1963 anlände ytterligare ett 80-tal tibetanska flyktingbarn (inklusive Tashi) men bristen på plats och pengar började bli akut. John Fenneberg började då knyta kontakter med bland annat Individuell Människohjälp (IM) i Sverige och Lauritz Johnson, NRK-reportern och grundaren till norska *Tibetanerhjelpen*. Snart bestämdes det att de nyanlända tibetanska flickorna snarast skulle skickas vidare till Sverige och pojkarna till Norge. I januari 1964 anlände de 34 första tibetanska pojkarna till Norge och Gjøvik. Planen var att de skulle stanna i fyra år för att sedan återvända till Indien.

Utsikten från Kopan-klostret i Kathmandu.

”Efter ungefär ett år på Shimlaskolan får Tashi och 29 andra pojkar ett fantastiskt erbjudande. Tillsammans med ytterligare ett 70-tal tibetanska barn bosatta i Indien väljs de under åren 1961-64 ut till att få en flerårig utbildning i Danmark.”

* En av pojkarna var Sonam Tenzin (Jamyangling) som sedermera skulle komma att grunda Svensk-Tibetanska Skol- och Kulturföreningen i Sverige.

► Tashi kommer väl ihåg den högtidliga välkomstceremonin vid ankomsten till Norge 1964, med tal av Lauritz Johnson och bevakning av norsk TV. Han minns också att han och de andra tibetanerna blev inkvarterade i en x-formad trästuga på gården Tranberg och att studierna, som delvis följde den lokala läroplanen, genomfördes på både engelska och norska.

Även om syftet var att de tibetanska pojkar skulle behålla sin egen kultur och därför behövde separeras från norska elever skickas efter en tid några av de duktigaste till norska yrkesskolor. Tashi är en av dem. Men innan planerna hinner sättas i verket drabbas han så av den mystiska sjukdomen *Lung* och blir sängliggande i månader.

På grund av sjukdomen blir Tashi tvungen att 1967 flytta till Hønefoss och börja på en vanlig, praktisk folkhögskola tillsammans med en tibetansk vän. Samma höst åker han på en två veckors skolresa till Göteborg. Där får han bland annat besöka Volvos personbilfabrik, åka spårvagn och bo på hotell. Tillbaka i Hønefoss nås Tashi av nyheten att många av de tibetanska pojkarna i Norge ska återvända till Indien året därpå. Han drabbas av en våldsam hemkänsla och bestämmer sig för att åka med – mot sin norske sponsors inrådan.

Även om flera av de andra tibetanska flyktingarna återvänder till Norge efter en tid i Indien bestämmer sig Tashi för att stanna. Från 1968 till 1973 utbildas han och några av de andra tibetanerna från Norge på exklusiva privatskolor i Indien, specialutvalda av Lauritz Johnson. Fram till 1989 hinner han också med en tvåårig lärarutbildning finansierad av en schweizisk sponsor och ett sekreterarjobb i Mundgod, den sydindiska staden dit hela hans familj flyttat tack vare land som donerats av indiska staten till tibetanska flyktingar. Under 1980-talets sista år får han för första gången chansen att arbeta heltid som lärare, på TCV i Dharamsala.

Men allting är inte som det ska med Tashi: under årens lopp insjuknar han gång på gång i *Lung*, tvingas gå om klasser och missar jobbmöjligheter. Då han inte längre klarar av sitt nya lärarjobb i Dharamsala bestämmer han sig för att söka lyckan i Nepal. Med sin brors hjälp lyckas han få ett nytt lärarjobb i Kathmandu men sjukdomen visar snart sitt fula ansikte igen. Tashi tvingas motvilligt inse sina egna begränsningar, och på sin brors inrådan börjar han en mindre krävande tjänst som lärare på det fridfulla

”Problem är som sonen som dör i moderns dröm” - det är hemskt för stunden men är egentligen bara en produkt av vår egen fantasi.”

Tibetanskt ordspråk.

Kopanklostret utanför Kathmandu. Tre år senare bestämmer han sig för att bli munk.

När jag frågar Tashi varför han valde att bli munk svarar han att det är hans Karma som har bestämt det. Allt som har hänt, säger han, alla motgångar och erfarenheter, ledde fram till insikten att jag borde gå i kloster. Han berättar att han redan 1985, efter att ha kommit över volymen *Tibetan book of mental development*, började fundera på att bli munk. ”Men tiden var inte mogen”, fastställer han.

På Kopan bestämde sig Tashi till slut för att avlägga munklöftena. Parallellt med jobbet som lärare på klostret hade han börjat läsa en del religiösa texter och blivit inspirerad. Han berättar att tack vare ett rekommendationsbrev från Hans Helighets personliga sekreterare gick ordineringsprocessen snabbt. Efter mer än 21 år på Kopan, varav 18 som munk, har han fått två smeknamn som vittnar om hans liv på klostret: ”engelskläraren” och ”den sjuke läraren”.

DET ÄR INTE UTAN en släng av bitterhet som Tashi berättar om sitt händelserika liv. Alla kunskaper och erfarenheter han tillräknat sig – inte minst möjligheten att under många år fått arbeta med det han brinner för – men samtidigt så många motgångar och förlorade möjligheter som hans mystiska sjukdom lett till. ”Du vet, jag har hört att vissa sjukdomar föds man med”, säger han och grinar illa. Samtidigt räknar han upp en lång lista med framgångsrika tibetaner bland kurskamraterna från Norge. Läkare, höga tjänstemän; flera bosatta i Väst. ”Ibland känner jag mig inte alls nöjd med mitt liv”, säger han och blickar ut mot Kathmandudalen och de omgivande kullarna. Som ett färskt bevis för detta berättar han att han återigen tvingats ta en paus från sina läraråtaganden på Kopan på grund av sjukdomen.

Något som också väger tungt i Tashis hjärta är livet i exil. ”Det är som om något saknas inombords”, förklarar han känslan av att inte ha ett eget land. Han tror att det tibetanska folket kommer att bli mer och mer hjälplösa ju längre de tvingas stanna i exil. Skadan på ett mentalt plan kan bli mycket omfattande för somliga, förutspår han, möjligen med en underförstådd referens till sig själv. Dessutom tror Tashi att risken att tibetanerna förlorar stora delar av sin identitet kommer bli än större när Hans Helighet är död och inte längre kan verka som en enande kraft.

Men allt är inte bara sorg och elände i Tashis liv. Han lyser upp när han berättar om ”den lyckligaste dagen i mitt liv” – då Dalai Lama personligen besökte familjens hus i Mundgod 1972 på en inspektionsresa – och det märks att studieåren i Skandinavien är ett samtalsämne som ligger honom varmt om hjärtat. Dessutom verkar den Tashi Tsering jag känner nästan alltid ha nya skämt och historier på lager. Även när det gäller Tibetfrågan låter han hoppfull när han påtalar stödet som Tibet och Hans Helighet får från västerlänningar, och hur bra tibetaner trots allt behandlas i exil – i synnerhet i Indien.

Men framförallt verkar det som det är religionen som ger honom mest tröst. Tashi berättar att flera av Buddhismens grundteser, som *tomheten* och *alltings förgänglighet*, gör det enklare för honom att hantera sin återkommande sjukdom. Plötsligt kommer han också på ett tibetanskt ordspråk som har brukar säga till sig själv när det mesta känns dystert. ”Dhungel natsho amey ngilam bhu shi tar”, säger han och ler lite finurligt. På svenska betyder det ”Problem är som sonen som dör i moderns dröm” – det är hemskt för stunden men är egentligen bara en produkt av vår egen fantasi. ✱